

Wat vinden docenten van het lesmateriaal?

In opdracht van de Stichting Geschiedschrijving Philips-Kommando Concentratiekamp Vught '43-'44 heb ik de afgelopen twee jaar diverse docenten gevraagd naar hun ervaringen met de lesbrieven. Inhoudelijk was men zeer tevreden, maar op een aantal praktische en technische punten werden verbeteringen gesuggereerd. De gegeven tips en opmerkingen zijn inmiddels allemaal verwerkt in nieuwe versies. We zijn alle docenten zeer erkentelijk voor hun medewerking en positieve inbreng. Hieronder treft u enkele reacties.

■ Over de lesbrief voor 2 VMBO-t

Combinatie van verschillende onderdelen maakt het zo aantrekkelijk

Johanna Poker, docente geschiedenis, aardrijkskunde en maatschappijleer aan het Reitdiep College in Groningen:

“Het is de combinatie die het zo aantrekkelijk maakt; de o- en 1-meting, de DVD, het klassengesprek en de digitale les zelf. De leerlingen waren echt onder de indruk van de DVD. Bij de vragenlijst ging het mij niet om goede of foute antwoorden, maar om het bezig zijn met de stof, het zoeken, het elkaar helpen. De jongens kozen Hans, de meisjes Gerda. De leerlingen waren heel gedreven om antwoorden te vinden. Ze vroegen mij: wist u dit of wist u dat? Ik ben zelf geen geschiedkundige en heb ook van alles geleerd. Vooral de eindopdracht met de smileys was heel leuk. Leerlingen moeten dan echt nadenken, want hoe moet je iets waarderen? Wij zijn een oude Middenschool en hebben alle niveaus in een klas, van VMBO-bl-kl tot HAVO, VWO. Alle leerlingen deden goed mee. Ik heb 3, 4 klokuren aan de les besteed. Het niveau van de lesbrief sloot goed bij de leerlingen aan. De docentenhandleiding was heel duidelijk. De bijbehorende DVD biedt een basis voor een heel goed gesprek. Je kunt dan ver gaan. Kan je het ook negatief zien? Waarom heeft Philips dit gedaan? Hadden ze ook nee kunnen zeggen? Ik geef deze lesbrief een 8. Volgend jaar geef ik hem weer.”

Info in de links naar de website is gewoon hartstikke goed

Joke de Boer, docente op het Stellingwerf College te Oosterwolde in Friesland:

“Ik was zelf niet volledig op de hoogte van het onderwerp. Het was voor mij ook nieuw en ik vond het boeiend. De leerlingen hebben zich goed kunnen inleven in Gerda en Hans. Ik heb de les in twee geheel verschillende klassen behandeld. In beide ging het goed. Er ontstond onderling enige competitie, in de zin van: Weet jij dat al? Hoe kom ik daar

nu terecht? Ze corrigeerden elkaar ook. Ze waren er heel leuk mee bezig. De info in de links naar de website is gewoon hartstikke goed. Je zou het geheel in drie lessen kunnen behandelen en dat is ook genoeg, maar ik heb een vierde lesuur gebruikt om het echt goed na te bespreken. We hebben een koppeling naar het heden gemaakt en spraken over Zimbabwe en over vluchtelingen in AZC's. We hadden het ook over mensenrechten en over het 'ontmenselijken' van mensen. We spraken over het krijgen van een nummer en het moeten afstaan van je eigen kleren en spullen. En: hoe kan een kamp in een week tijd vol zijn? Dat al die mensen zich zomaar lieten oppakken verbaasde de leerlingen. We spraken indringend over vrijheid en hoe belangrijk het is dat je zelf een persoon bent. Vrijheid is dan opeens niet meer zo vanzelfsprekend. Ja, dat blijft zeker bij hen hangen. Als eindcijfer geef ik het geheel een 8. Ik vind het bijzonder dat dit onderwerp zo naar voren wordt gebracht.”

Leerlingen konden zich echt inleven in een jongen en een meisje

Een docente op een scholengemeenschap in het zuiden van het land:

“Volgend jaar ga ik deze les zeker weer behandelen. De inhoud sloot goed aan bij de leerlingen. Het is heel goed dat ze kunnen kiezen tussen een jongen en een meisje. Vooral voor jongens is het heel belangrijk dat ze zich kunnen inleven in een man of jongen. Daar kunnen ze iets mee, want het is wel moeilijk je echt voor te stellen hoe het toen was. De DVD bood een goede introductie op het onderwerp. De leerlingen vonden hem interessant. Dit onderwerp leeft echt bij ze. Het geheel zit gedegen in elkaar. Vooraf hebben we de o-meting gedaan. Die metingen vind ik heel goed. En zoveel tijd kost dat niet, ongeveer tien minuten. Iedereen wil tegenwoordig alles meten. Daar is niets op tegen. De leerlingen hebben de 1-meting beter gemaakt dan de o-meting. Het belangrijkste van deze les was dat leerlingen zich echt konden inleven in twee mensen, in hoe ze toen leefden. Daar krijgen ze beslist iets van mee. Ik geef het lespakket een 7½.”

Lesbrief biedt rode draad om respect voor medemensen bij te brengen

*Tineke Alberts en Evert Veldhuizen,
docenten op het Trias VMBO te Krommenie:*

“We hebben de lesbrief in al onze derde klassen behandeld. Het biedt ons aanknopingspunten en een rode draad om leerlingen respect voor medemensen bij te brengen. De les sprak alle leerlingen aan. Tijdens het vertonen van de DVD was het doodstil in de klas. Ze waren meteen erg met het onderwerp bezig, deden actief mee, wisselden ideeën uit en waren van A tot Z geboeid door les en onderwerp. Ze konden de les geheel zelfstandig volgen. De leerlingen hebben zich echt ingeleefd en zich gerealiseerd dat zoiets je dus kan overkomen in oorlogstijd. Na de les is er flink gediscussieerd. Talloze links naar het heden werden gelegd. Leerlingen kwamen bijvoorbeeld met het onderwerp terrorisme. De activerende didactiek werkte heel goed. We gaan de les dit jaar zeker weer behandelen. En daarna bezoeken we, net als afgelopen jaar, Kamp Vught. Dat was overigens op verzoek van de kinderen zelf. Deze lesbrief sluit mooi aan bij de filosofie van de school: je bent met elkaar de maatschappij. We kunnen en moeten er zelf wat aan doen wanneer (mede)leerlingen racistische taal uitslaan. Na het volgen van deze les zien de leerlingen waartoe dat kan leiden. Ouders waren in eerste instantie huiverig, ze vonden het een zwaar onderwerp. Achteraf waren ze er blij mee. Ze kunnen hun kind nu aanspreken op zijn/haar gedrag. We geven lesbrief, DVD en website een dikke 8.”

Over de lesbrief voor 3 HAVO/VWO

Een bijzonder motiverende les

*Ilona Mens, docente geschiedenis
op het Nassaucollege in Assen:*

“Deze les brengt het onderwerp Tweede Wereldoorlog wel heel dichtbij. Leerlingen voelen haast liefelijk hoe het toen was. Een bijzonder motiverende les. Ik heb hem in twee 3 VWO klassen gegeven. We hebben drie lessen in het computerlokaal gewerkt. Daarnaast hebben de leerlingen er ook nog thuis aan gewerkt. De DVD, hoewel niet flitsend, voldeed prima. De leerlingen keken geboeid. De lengte was ideaal. De opdrachten in de lesbrief zijn heel afwisselend. Ook het zoekwerk was leuk en klopte. Alle informatie is correct en alles staat op de goede plek. Het geheel is keurig verzorgd. Het verschil tussen leerlingen komt mooi naar voren met de rangorde opdracht. Sommigen hadden hele goede argumenten. De inhoud van de antwoorden was niet verrassend, maar leerlingen moeten wel nadenken. Het gaat tenslotte om de motivering. Na afloop heb ik de leerlingen een verslag laten schrijven. Over vragen als: Wat vinden jullie van Philips? Was hier sprake van collaboratie of verzet? En wat vind je er nu van als bedrijven zich vestigen in landen waar ze het niet zo nauw nemen met de mensenrechten? Dat blijken moeilijke vragen. We hebben het tijdens het klassengesprek ook gehad over willekeur en gebrek aan mensenrechten. Maar het is moeilijk om echt te begrijpen hoe bevoorrecht we zijn dat we in een rechtstaat leven. Wij gebruiken de methode Memo. Daarin zit een onderzoeksopdracht over persoonlijke beleving. Deze hebben we vervangen door de lesbrief over het Philips-Kommando. De persoonlijke belevenissen blijven het meeste hangen. Die kleine dingen, zoals die mevrouw in de DVD die zegt dat het gewoon heel leuk was om iets voor Philips te maken. De leerlingen hebben door de lesbrief zeker een andere kijk op concentratiekampen gekregen. Mijn eindcijfer voor het geheel is een 9.”

September 2009

Micha Cluysenaer,
Cluysenaer Historisch Onderzoek en Communicatie
micha.cluysenaer@planet.nl